

SALANGEN KOMMUNE

Trygg og tilgjengelig

Handlingsplan for skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming

PLANGRUPPEN SALANGEN

Desember 2010

Utarbeidet av: Øystein Ånesen, Bjørn Hugo Solvang, Simon Berg Isaksen, Tore Ratkje, Gunnar Sæbø, May Eriksen, Aglen Løkse, og Lars Georg Nordhus, med assistanse fra **NORSAFETY**

Innhold

1 BESKRIVENDE DEL	2
1.1 INNLEDNING	2
1.2 PLANARBEIDET	2
1.2.1 Bakgrunn.....	2
1.2.2 Formål og mål	2
1.2.3 Plangruppe og prosess.....	3
1.2.4 Noen definisjoner	3
1.3 LOVVERK OG NASJONALE MÅL	4
1.3.1 Innledning	4
1.3.2 Plan - og bygningsloven.....	4
1.3.3 Kommunehelsetjenesteloven og Forskrift om miljørettet helsevern.....	4
1.3.4 Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.....	5
1.3.5 Ulykker i Norge; Nasjonal Strategiplan 2009-2014	5
1.3.6 Norge universelt utformet 2025; Nasjonal handlingsplan 2009-2013	6
1.4 KOMMUNENS OPPGAVER OG SAMARBEIDSPARTNERE.....	6
1.4.1 Samfunns – og folkehelseplanlegging.....	6
1.4.2 Skadeforebygging, sikkerhet og tilgjengelighet.....	6
1.4.3 Ny lov om folkehelse – fra 2012	6
1.5 SKADE-OG RISIKOBILDE.....	7
1.5.1 Hvilke typer skader	7
1.5.2 Hvem skader seg hvor og når	11
1.5.3 Eksisterende tiltak	11
1.6 TILGJENGELIGHET	12
1.6.1 Tilstandsbeskrivelse offentlige bygg og utearealer	12
1.6.3 Offentlig/kommunal informasjon	14
2 MÅL OG TILTAK.....	15
2.1 SEKTOROVERGRIPENDE MÅL OG TILTAK	15
2.1.1 Kommuneplanen	15
2.1.2 Kommunedelplaner/temaplaner.....	16
2.1.3 Informasjon/kunnskapsformidling.....	16
2.1.4 Tverrsektorielt samarbeid og brukermedvirkning	17
2.1.6 Saksbehandlings-/ planleggingsrutiner.....	17
2.2 SEKTOR- ELLER MÅLGRUPPERETTEDE MÅL OG TILTAK	17
2.2.1 Sikkerhetsfremmende og skadeforebyggende tiltak	17
2.2.2 Tiltak for universell utforming/tilgjengelighet.....	21

Trygg og tilgjengelig

Handlingsplan for skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming

1 BESKRIVENDE DEL

1.1 INNLEDNING

Denne handlingsplanen er blitt utarbeidet som et ledd i gjennomføringen av det fylkeskommunale utviklingsprosjektet "Troms fylke trygt og tilgjengelig". Salangen og Lavangen kommune har inntil nylig vært etablert som en interkommunal gruppe. I oktober besluttet de å splitte samarbeidet og slutføre prosjektarbeidet hver kommune for seg. Sammen med de øvrige kommuner i Sør-Troms har de stilt seg til disposisjon som utprøvkommuner og har i den forbindelse fått del av et særskilt kompetanseprogram og inngått i et nettverk sammen med de andre kommunene. Målsettingen med deltakelsen har vært å lage en første kommunal handlingsplan for å stimulere og styrke arbeidet med skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming.

Ulykker som fører til personskade er en stor utfordring for folkehelsen. Personskader som følge av ulykker er målt i tapte leveår nesten i samme størrelsesorden som kreft. Spesielt for ulykker med personskader er at det tar mange unge liv, og det er faktisk den vanligste dødsårsaken for personer under 45 år. Omkring 1800 mennesker dør hvert år som følge av ulykker, og omkring en halv million må til legebehandling. Mulighetene for å forebygge ulykker er gode men krever planlegging og tilrettelegging. Effekten av skadeforebyggende tiltak kan komme meget raskt og dette i motsetning til mye annet forebyggende arbeid. Det er store gevinster å høste med bedre skadeforebygging, både samfunnsøkonomisk og i sparte lidelser og liv.

Tilgjengelighet er et nøkkelord i planleggingen av det fysiske miljø. Små og store hindringer påvirker livskvalitet og livsutfoldelse for den enkelte. Tilgjengelighet handler i stor grad om grunnleggende menneskelige rettigheter og demokratiske verdier, om å kunne delta i samfunnslivet og å mestre et selvstendig liv. Universell utforming av det fysiske miljø innebærer en likeverdig form for tilgjengelighet slik at hovedløsningen kan brukes av flest mulig. Dette gjelder ikke bare personer med nedsatt funksjonsevne, men også for eksempel familier med barn i barnevogn og eldre.

1.2 PLANARBEIDET

1.2.1 Bakgrunn

Salangen kommune ved ordfører Ivar Prestbakmo signerte i desember 2009 en samarbeidsavtale om kommunens deltakelse i prosjektet. Prosjektgruppen ble oppnevnt i januar 2010.

1.2.2 Formål og mål

Formålet med denne planen er å skape en bevissthet og handlingsmuligheter i kommunens arbeid med å skape et trygt og tilgjengelig lokalsamfunn for alle. Planforslagene er forankret i flere lovverk som blir nærmere beskrevet senere i planen. Målet innenfor handlingsplanens fireårige virketid er at så langt som mulig å oppfylle de 6 kvalitetsindikatorer som gjelder for Trygge Lokalsamfunn og de 7 planprinsipper som gjelder for universell utforming. Disse indikatorer og prinsipper er:

- *En infrastruktur basert på fellesskap og samarbeid, styrt av en tverrsektoriell gruppe som er ansvarlig for å fremme trygghet i sine lokalsamfunn*

- *Langsiktige, bærekraftige programmer som omhandler begge kjønn og alle aldre, miljøer og situasjoner*
- *Programmer som er rettet inn mot høyrisikogrupper og -miljøer og programmer som fremmer tryggheten til utsatte grupper*
- *Programmer som dokumenterer hyppigheten og årsakene til skader*
- *Evalueringstiltak for å vurdere egne programmer, prosesser og effektene av forandringer*
- *Kontinuerlig deltakelse i nasjonalt og internasjonalt nettverk av Trygge lokalsamfunn*
-
- *Like muligheter for alle; skal være brukbar og tilgjengelig for personer med ulike ferdigheter*
- *Fleksibel i bruk; skal tjene et vidt spekter av individuelle preferanser og ferdigheter*
- *Enkel og intuitiv i bruk; skal være lett å forstå*
- *Forståelig informasjon; skal kommunisere nødvendig informasjon på en effektiv måte*
- *Toleranse for feil; skal minimalisere farer og skader*
- *Lav fysisk anstrengelse; Utformingen skal kunne brukes effektivt og bekvemt*
- *Størrelse og plass for tilgang og bruk; skal muliggjøre tilgang, rekkevidde, betjening og bruk, uavhengig av brukerens kroppsstørrelse, kroppstilling og mobilitet*

1.2.3 Plangruppe og prosess

Plangruppen har bestått av følgende personer: Øystein Ånesen, Bjørn Hugo Solvang, Tore Ratkje, Gunnar Sæbø, May Eriksen, Anna Aglen Løkse, Simon Berg Isaksen og Lars Georg Nordhus. Representanter fra gruppen har deltatt på kompetansesamlinger som har vært avviklet i perioden februar-september 2010. Gruppen avsluttet sitt arbeid i desember 2010.

1.2.4 Noen definisjoner

En *ulykke* er en plutselig, ufrivillig og ikke planlagt hendelse, karakterisert av en plutselig utløsning av en kraft eller påvirkning som kan medføre skade. En ulykke kan føre til skade på menneske, miljø og materiell. En ulykke er uavhengig av menneskets vilje. *Voldsskader og selvpåførte skader regnes derfor ikke som ulykkesskader.*

Risiko uttrykker den fare uønskede hendelser representerer for mennesker, miljø eller materielle verdier. Risikoen uttrykkes ved sannsynligheten for og konsekvenser av disse uønskede hendelser.

En *skade* er det konkrete og påvisbare resultat av en ulykke, ytre vold eller selvutført handling med hensikt å skade. Det kan være tilfældigheter som avgjør om en uønsket eller tilsiktet hendelse får store eller små konsekvenser for menneske, miljø eller materiell. Skaden er en konsekvens av ulykken eller hendelsen, enten den er tilfeldig, utilsiktet eller bevisst.

Dersom det er tilløp til en uønsket hendelse som kunne medført skade med ubetydelige endringer i omstendighetene rundt hendelsen, omtales denne ofte som en nesten-ulykke. Nesten-ulykker og ulykker med materiellskader gir kunnskap som kan være meget viktig i arbeidet for å forebygge personskader. Ulykker og skader blir kategorisert på ulike måter med utgangspunkt i:

- Ulykkesarenaer/-steder, som for eksempel trafikk-, arbeids-, fritids- og hjemmeulykker
- Aldersgrupper, som for eksempel barneulykker og eldreulykker
- Skademekanismer, for eksempel fall, slag/støt og eksposisjon for varme/kulde
- Produkt/naturlige faktorer som is og snø forbundet med skade
- Vanlige skadetyper, som fallskader, trafikkskader, brannskader, idrettsskader
- Skadens alvorlighetsgrad, fra ubetydelig til dødelig

1.3 LOVVERK OG NASJONALE MÅL

1.3.1 Innledning

Ulykkesskader er blant de største folkehelseproblemene i Norge og det er i særlig grad barn, unge og eldre som rammes. Ulykker i Norge har i de senere år krevd rundt 1 800 menneskeliv hvert år og nærmere 500 000 har hatt behov for medisinsk behandling som følge av ulykker. Transportøkonomisk Institutt har beregnet at hjem-, skole-, idretts- og fritidsulykker koster det norske samfunnet 167 mrd. kroner per år. I alle aldersgrupper dominerer hjemmeulykker og fritidsulykker og fall er den vanligste ulykkestype. Arbeidsulykker utgjør relativt sett en liten andel av ulykkesskadene.

Rundt 20 % av den norske befolkning har en eller annen form for varig funksjonsnedsettelse og rundt 70 % av befolkningen vil oppleve å ha en eller annen funksjonsnedsettelse i perioder av sitt livsløp. Andelen eldre utgjør i mange kommuner 15-20 % av befolkningen og andelen eldre over 80 år vil øke sterkt i løpet av de kommende 10-15 år. Dette betyr at antallet eldre med betydelige funksjonsvansker vil øke betraktelig. Barn er en tredje stor gruppe som det må tas spesielle hensyn til i planleggingen av det fysiske miljøet. Å skape god tilgjengelighet i bygninger og utemiljø handler derfor ikke i første rekke om å spesialtilpasse for de få, men mer om å finne løsninger som passer de mange. Det vil si å bruke planprinsippet om universell utforming.

1.3.2 Plan - og bygningsloven

Universell utforming er nedfelt i formålsparagrafen i ny plan- og bygningslov (2009). I § 1-1 heter det at prinsippet om universell utforming skal ligge til grunn for planlegging og kravene til det enkelte byggetiltak. Folkehelse defineres som en del av bærekraftbegrepet og inngår derfor i planlovens formålsparagraf hvor det heter at: "Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner". Folkehelse omtales også i lovens paragraf 3 hvor oppgaver og hensyn i planleggingen presiseres. Her fremheves det at planlegging etter plan- og bygningsloven skal "fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet". Det sies også at planleggingen skal "legge til rette for god forming av bygde omgivelser, gode bomiljøer og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet".

1.3.3 Kommunehelsetjenesteloven og Forskrift om miljørettet helsevern

Det skade- og ulykkesforebyggende arbeidet er blant annet forankret i Lov om helsetjenesten i kommunen (1984) § 1-4 som sier at:

"Kommunens helsetjeneste skal til enhver tid ha oversikt over helsetilstanden i kommunen og de faktorer som kan virke inn på denne. Helsetjenesten skal foreslå helsefremmende og forebyggende tiltak i kommunen."

Lovens kap. 4a. om miljørettet helsevern sier at:

"Miljørettet helsevern omfatter de faktorer i miljøet som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen. Disse omfatter blant annet biologiske, kjemiske, fysiske og sosiale miljøfaktorer."

I Forskrift om miljørettet helsevern § 4 (2003) sies følgende om kommunens ansvar:

"Kommunen skal arbeide for å fremme folkehelse, og bidra til å sikre befolkningen mot faktorer i miljøet som kan ha negativ innvirkning på helsen, blant annet ved å ivareta hensynet til helse og trivsel i planleggingen etter plan- og bygningsloven og godkjenning av virksomhet etter annet lovverk."

1.3.4 Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven

Loven inneholder en egen bestemmelse om plikt til generell tilrettelegging (universell utforming) av all virksomhet som er rettet mot allmennheten, for eksempel publikumsbygninger og tilhørende uteområder. "Offentlig virksomhet skal arbeide aktiv og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten [...]. Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig. Offentlig og privat virksomhet rettet mot allmennheten har plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten. [...].

Universell utforming innebærer en likeverdig form for tilgjengelighet, slik at tilbudet kan brukes av flest mulig. Brudd på plikten til tilrettelegging vil være diskriminering, såfremt tilretteleggingen ikke medfører en uforholdsmessig byrde for den aktuelle virksomheten. Universell utforming ivaretar ikke bare personer med nedsatt funksjonsevne, men også eksempelvis eldre, personer med barnevogn mv.

1.3.5 Ulykker i Norge; Nasjonal Strategiplan 2009-2014

I oktober 2009 ble det lagt fram en tverrsektoriell nasjonal strategi for forebygging av ulykker som medfører personskader for perioden 2009–2014. Planen har to hovedmål:

1. Tallfeste mål for reduksjon av ulykker som medfører personskader, totalt og innenfor aktuelle sektorer
2. Det tverrsektorielle arbeidet med forebygging av ulykker skal forbedres

For å nå disse målene vil det arbeides for å utvikle et nasjonalt system som sikrer solid og oppdatert kunnskap om ulike typer ulykker som medfører personskader. Med eksisterende registre er det ikke mulig å gi et samlet skadebilde for ulykker som ikke medfører dødsfall. Det lokale og regionale skadeforebyggende arbeidet skal styrkes gjennom at det legges til rette for at kommuner og regioner arbeider systematisk, målrettet og helhetlig med skade- og ulykkesforebygging på tvers av fag og sektorer.

Samarbeidet om skade og ulykkesforebygging mellom frivillige organisasjoner, næringsliv og det offentlige skal styrkes. Innsatsen skal økes for å forebygge ulykker i hjemmet, på fritiden, i barnehage/skole og høyskole/universitet. Frem mot 2014 skal det være etablert en velfungerende nasjonal organisering av det skade- og ulykkesforebyggende arbeidet, som ivaretar både fremdrift og samordning.

1.3.6 Norge universelt utformet 2025; Nasjonal handlingsplan 2009-2013

Det er et mål om økt tilgjengelighet i samfunnet. Man skal sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne har tilgang til det fysiske miljøet, transport, informasjon og kommunikasjon, samt andre tilbud og tjenester som er åpne for eller tilbys allmennheten.

Et viktig prinsipp er at hovedløsningen i alle nyanskaffelser, nye bygninger og anlegg rettet mot allmennheten skal være universelt utformet. Dette sikres gjennom effektiv oppfølging av lovverkene som regulerer nyanskaffelser/ bygginger. Videre vil det være viktig at vi prioriterer hvilke bygningskategorier, anlegg og uteområder som oppgraderes til kravene for universell utforming.

Plikten til universell utforming gjelder både offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten. Derfor vil brudd på plikten medføre rettslige konsekvenser.

I tillegg til rettslige virkemidler vil man sikre universell utforming gjennom aktuelle godkjennings- og tilskuddsordninger.

1.4 KOMMUNENS OPPGAVER OG SAMARBEIDSPARTNERE

1.4.1 Samfunns – og folkehelseplanlegging

Kommunene har fått en stadig større betydning for folks velferd og levekår etter hvert som det lokale og regionale nivå er blitt tillagt et stadig større ansvar for produksjon av velferdstjenester, for fysisk planlegging og tilrettelegging og for oppgaver knyttet til bærekraftig utvikling, miljø og sikkerhet. Det er i kommunene ulykkene skjer, uansett hvem som rammes og årsaksforhold er i kommunene som mye av det sikkerhetsfremmende arbeid må foregå.

1.4.2 Skadeforebygging, sikkerhet og tilgjengelighet

Som vist i forrige kapittel har er kommunene tillagt et betydelig ansvar i både planlegging og tjenesteyting for å ivareta ulike hensyn knyttet til folkehelse. Inntil videre er det i første rekke kommunehelsetjenesteloven, plan- og bygningsloven og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven som regulerer kommunenes ansvar når det gjelder skadeforebygging, sikkerhet og tilgjengelighet.

1.4.3 Ny lov om folkehelse – fra 2012

Denne loven slår fast at folkehelse er et tverrsektorielt anliggende og ikke som i dag stort sett forankret i helse-lovgivningen. Formålsparagrafen sier følgende:

”Formålet med denne loven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og bidrar til å motvirke sosiale helseforskjeller. Folkehelsearbeidet skal fremme trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse. Loven skal sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet. Loven skal legge til rette for et målrettet og systematisk folkehelsearbeid.”

Kommunenes ansvar angis slik i § 4:

”Kommunen skal fremme trivsel, psykisk og somatisk helse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen. Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting. Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter, frivillige organisasjoner og virksomheter. Medvirkning skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser og samarbeid med andre sektorer, herunder planlegging.”

Dette innebærer blant annet at folkehelsearbeidet i større grad skal underlegges folkevalgt styring og inngå i kommunens ordinære plan- og styringssystemer. Å gi kommunens politiske og administrative ledelse et tydelig ansvar for folkehelse er også i tråd med føringer gitt av Stortinget i innstilling til samhandlingsmeldingen, jf. Innst. 212 S (2009-2010).

1.5 SKADE-OG RISIKOBILDE

1.5.1 Hvilke typer skader

Tabell 1 **Skadde med bostedskommune Salangen registrert ved UNN Harstad og UNN Narvik i perioden 2004-2008**

	2004	2005	2006	2007	2008	TOTALT
Kvinner	10	16	27	33	35	121 (54 %)
Menn	11	18	29	26	20	104 (46 %)
Totalt	21	34	56	59	55	225

I perioden 2004-2008 var det totalt registrert 225 skadde med bostedskommune Salangen. UNN i Narvik startet sin skaderegistrering fra ca 1.07.2004. Det er noe ufullstendige tall fra Narvik i 2004 og delvis i 2005.

Skaderaten i 2008 er på ca 3 %, beregnet ut fra et innbyggertall på 2203. Nasjonale tall viser at ca 10 % av befolkningen pr år får behandling for en skade.

Av de totalt 225 registrerte skadene utgjør ca 54 % av skadene det som defineres som en liten skade, 33 % moderate skader og 13 % alvorlige skader. Ser vi på registrerte skader i forhold til alder finner vi at aldersgruppen 0-20 år utgjør ca 26 %, 21-64 år ca 49 %, og 65 år og eldre ca 26 %.

Tabell 2 **Antall skader fordelt på kjøretøytype og ulykkesart registrert i Salangen kommune i perioden 1992-2010**

Kjøretøytype:	Personbil	Lastebil	Buss	Moped	Lett mc	Tung mc	Andre	Ukjent	Total
Ukjent	25	2	-	-	-	-	-	-	27
Annen ulykkestype	232	12	-	-	-	-	50	-	295
Påkjørsel av fotgjenger/syklist	4	-	-	-	-	-	-	-	4
Eneulykke	331	10	-	4	4	-	67	1	416
Påkjørt parkert kjøretøy	221	17	-	-	-	-	19	-	257
Ryggning	318	10	-	2	-	-	19	2	351
Møting	156	38	-	-	-	-	6	1	201
Forbikjøring	42	-	-	-	-	2	5	-	49
Påkjørt bakfra	98	6	-	2	-	-	4	-	110
Parallele kjøreretninger i kryss	12	-	-	-	-	-	-	-	12
Møtende kjøreretninger i kryss	6	-	-	-	-	-	3	-	9
Kryssende kjøreretninger i kryss	148	4	1	2	-	-	7	-	162
Totalt	1591	99	1	9	4	2	181	5	1892

Tabellen viser antall skadde i trafikkulykker fra 1992 – 2010 i Salangen kommune. Det har vært flest tilfeller av eneulykker, der en bil eller en person var involvert. Vi ser også at personbiler er den klart mest utsatte kjøretøygruppen. Det er ingen informasjon om "hvor" de fleste ulykkene fant sted, og det utgjør en svakhet i tabellen på grunn av at man da blir ute av stand til å se på tiltak på ulike steder.

Tabell 3 **Helse, sosial og omsorg**

	Salangen kommune	Troms fylke	Landet
Andel barn 0-17 år med barnevernstiltak. 2008.	9.2 %	4.9 %	4.0 %
Sosialhjelpsmottakere per 100 innb. 20-66. 2008.	3.7 %	3.4 %	3.5 %
Legeårsverk per 10 000 innb. 2008.	16.6 %	11.0 %	9.2 %
Andel innb. 80 år og over som er beboere på institusjon. 2006.	21.7 %	17.8 %	14.3 %
Andel innb. 80 år og eldre som mottar hjemmetjenester. 2006.	34.9 %	40.3 %	37.0 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi ser av tabellen at Salangen kommune ligger over både lands- og fylkessnittet på de fleste områder innen for helse, sosial og omsorg. Kun når det gjelder andel innbyggere over 80 år og eldre som mottar hjemmetjenester i 2006 ligger vi under lands- og fylkessnittet.

Figur 1 **Kommunebarometer Salangen**

Kilde: shdir.no

Figuren viser avvik (i prosent) mellom Salangen kommune, Troms fylke og det som er gjennomsnittet for Norge. Verdier innenfor den blå ringen er et tegn på bedre resultat enn i landet for øvrig. Tallene er til en viss grad påvirket av tilfeldige svingninger, som gjerne øker med redusert befolkningsgrunnlag. Tallene for små kommuner vil være nokså ustabile. Utviklingen over tid vil tydeliggjøre graden av tilfeldige svingninger.

Forklaring av de indikatorene der Salangen kommune har fått registrert data i kommunebarometret:

- Lav inntekt, 2008: Andelen bosatte personer fra 17 år og eldre med bruttoinntekt under kr 100.000. Avvik for Salangen kommune: -1 %
- Avfall, 2009: Husholdningsavfall i kilo pr. innbygger. Avvik for Salangen kommune: 47 %
- Lav fødselsvekt, 2006: Andel fødte med lav fødselsvekt (mindre enn 2500 g) i prosent i prosent av barn med fødselsvekt over 500 g. Gjennomsnitt for perioden 1996-2006. Avvik for Salangen kommune: 13 %
- Barnevern, 2009: Antall barn mellom 0-17 år som har mottatt hjelpetiltak eller omsorgstiltak i løpet av året (2008). Avvik for Salangen kommune: 124 %
- Høy timesinnsats hjemmeboende, 2008: Andel hjemmeboende med høy timesinnsats i prosent av alle mottakere av hjemmetjenester. Avvik for Salangen kommune: 74 %
- Kvinner, 2008 – kreftdødelighet: Antall døde av kreft i alderen 0-74 år. Avvik for Salangen kommune: 28 %
- Menn, 2008 – kreftdødelighet: Antall døde av kreft i alderen 0-74 år. Avvik for Salangen kommune: 39 %
- Hjerte kar kvinner, 2008: Antall døde av hjerte kar i alderen 0-74 år. Avvik for Salangen kommune: 110 %
- Hjerte kar menn, 2008: Antall døde av hjerte kar i alderen 0-74 år. Avvik for Salangen kommune: 17 %
- Kvinner, 2008 – totaldødelighet: Antall døde totalt i alderen 0-74 år. Avvik for Salangen kommune: 18 %
- Menn, 2008 – totaldødelighet: Antall døde totalt i alderen 0-74 år. Avvik for Salangen kommune: -7 %
- Lovbrudd, 2009: Anmeldte lovbrudd pr 1000 innbygger. Avvik for Salangen kommune: -29 %
- Sosialhjelpstilfeller, 2007: Sosialhjelpstilfeller i løpet av året (2007). Registrerte tilfeller i løpet av året etter alder, sett i forhold til folkemengde i de aktuelle aldersgruppene pr 1/1 året etter. Avvik for Salangen kommune: 19 %

1.5.2 Hvem skader seg hvor og når

Tabell 4 Skadde med bostedskommune Salangen registrert ved UNN Harstad og UNN Narvik i perioden 2004-2008 fordelt på skadested

Skadested	Andel i %
Ved/i bolig	26 %
Vei	22 %
Produksjonsområde	2 %
Skoleområde	4 %
Sykehjem	6 %
Idrettsområde	14 %
I naturen	5 %
Uspesifisert	16 %
Annet	5 %

Skaderegistreringen fra UNN Harstad og UNN Narvik viser at de fleste ulykker i Salangen skjer i eller ved egen bolig. Vi ser også at veier og idrettsområder er risikoområder.

1.5.3 Eksisterende tiltak

Fra barn til gammel:

- Jordmortjeneste tilbys under svangerskap.
- Helsesøster – spedbarnskontroll
- Godkjente barnehager til alle, inklusive krav til sikring av til uteareal.
- Gode tilsynsordninger for barnehage og skole.
- Leksehjelp for småtrinnet.
- Skoleskyss for elever som har kortere grense enn 4 km pga trafikkfarlige veier.
- Gratis skolefrukt
- Årlige førstehjelpskurs for elever i samarbeid med ambulansestasjonen.
- Skolehelsetjeneste – inklusive helsestasjon for ungdom
- Laban, lavterskeltilbud barnevern, gjelder både skole og fritid. (prosjekt)
- Leiefritak i idrettshall og kulturhus for barn, ungdom og pensjonister, inklusive vakthold i idrettshallen.
- Gratis ungdomsklubb med ansatt klubbleder i Salangen kommune.
- Kommunal støtte til tråkking og vedlikehold av skiløyper.
- Frisklivsreseptordning.
- Frivillighetssentral med kommunal støtte.
- Møteplassen – mental helse.
- FUTT – prosjekt rusforebygging /rehabilitering (Før – Under – Etter)
- Seniordans
- Fysak koordinator og folkehelsekoordinator kommunalt ansatt.
- Meget variert og godt utbygd idretts- og fritidstilbud – inklusive gode anlegg.
- 3 ferdige ballbinger utbygd. I nærheten av asylmottak og skoler.
- Redningsbøyer finnes ved mange av de populære utfartsområder ved vann.

1.6 TILGJENGELIGHET

1.6.1 Tilstandsbeskrivelse offentlige bygg og utearealer

Herredshuset

Kontorlokaler for diverse kommunale funksjoner.

Bygget er oppført på slutten av 50 tallet, og har gjennomgått mindre rehabiliteringsarbeider i løpet av de siste år. Bygget er i 4 etasjer uten heis, og har store mangler i forhold til dagens krav til tilgjengelighet. Bygget har heller ikke toalett/garderobefunksjoner etter dagens krav. Bygget mangler balansert ventilasjonsanlegg, og inneklimaet er ikke tilfredsstillende.

Utearealene/adkomst er ikke tilfredsstillende ihht dagens krav til tilgjengelighet.

Det foreligger en rapport på feil og mangler på bygget med forslag til gjennomføring av rehabiliteringstiltak.

Helsesentret

Bygget inneholder samlet kommunal helsetjeneste og fylkeskommunal tannklinikk. Deler av bygget leies ut til ambulansestasjon.

Bygget ble oppført i slutten av 70 tallet og har gjennomgått større rehabiliteringsarbeider. Ambulansestasjonen er et nytt tilbygg. I nybygg og rehabiliterte arealer er det konvertert om fra elektrisk oppvarming til vannbårent varmesystem.

Bygget har tilfredsstillende tilgjengelighet ihht dagens krav. Deler av bygget har ikke rehabilitert, og her er behov for utbedringer spesielt på varme/ventilasjon. Utearealene er tilfredsstillende i henhold til dagens krav til tilgjengelighet.

Salangen Bo og Eldresenter SABE

Bygget er oppført i flere byggetrinn på 60 tallet og det er gjennomført flere rehabiliteringsprosjekter på og 90 -2000 tallet. Nytt tilbygg ble bygget i forbindelse med "eneromsreformen". Både rehabilitert del og nytt tilbygg har relativt god standard, og tilfredsstillende tilgjengelighet ihht dagens krav.

Tekniske anlegg er oppgradert, og hele bygget er konvertert til vannbårent anlegg for oppvarming.

Utearealene er oppgradert, og spesielt tilrettelagt for bevegelseshemmede med egen "sansehage" for senil demente.

Salangen Mottakssentral

Bygget ble oppført på 80 tallet som en midlertidig konstruksjon basert på "brakkeprinsipp", og var ment å ha begrenset varighet. Større rehabilitering ble gjennomført i 2000 hvor det ble gjort en del utbedringer også med hensyn til tilgjengelighet. Mulighetene her er begrenset, og bygget tilfredsstillende ikke dagens krav til tilgjengelighet fullt ut, men tilfredsstillende krav fra IMDI i forhold til dagens bruk som mottakssentral for flyktninger/asylsøkere.

Administrasjonsbygg er oppgradert til dagens krav til tilgjengelighet.

Utearealene er begrenset, men tilfredsstillers dagens krav til tilgjengelighet.

Salangen skole

Bygget er oppført i flere byggetrinn på 50-60 tallet og inneholder grunnskole for 5-10 klassetrinn.

Bygget har lav standard og tilfredsstillers ikke dagens krav til byggstandard eller tilgjengelighet. Det er gjort mindre utbedringer på brannsikring, men tilgjengelighet har store mangler.

Fullstendig rehabilitering er planlagt og beregnet byggestart er satt til høst 2011, og bygget med utearealer er planlagt etter dagens krav til bygningsstandard og tilgjengelighet.

Salangen Skole kommenteres ikke ytterligere her.

Vasshaug skole

Bygget er oppført på midten av 90 tallet og inneholder grunnskole for 1-4 klasse. Bygget er i sin tid planlagt iht dagens krav til tilgjengelighet, og oppfyller langt på veg disse krav. Større setninger i grunnen har gjort at adkomst ikke er tilfredsstillende på alle områder.

Utearealene har meget god kvalitet og tilfredsstillers krav til uteareal for den aktuelle aldersgruppen, og krav til tilgjengelighet.

I forbindelse med endringer i skole/barnehagestruktur vil Vasshaug skole bli omdisponert til barnehage. Dette forutsettes gjennomført innen 2014.

Barnehagene

Det er 5 barnehager i Salangen hvor Salangen Kommune eier en av dem, Strandbu Barnehage. De andre 4 barnehagene er etablert i leide lokaler i samarbeid med grendelag.

Strandbu Barnehage ble bygd på 70 tallet, og har ikke tilfredsstillende standard verken bygningsmessig eller på tilgjengelighet. Dette er til en viss grad utbedret med provisoriske løsninger.

De øvrige 4 barnehagene er av varierende kvalitet bygningsmessig, men har tilfredsstillende løsninger på tilgjengelighet, og god kvalitet på utearealer.

Krav til sikkerhet på uteareal/lekeapparater ved barnehager reguleres av egen forskrift.

I forbindelse med ny skole/barnehagestruktur planlegges eksisterende barnehager lagt ned. Dersom noen av eksisterende barnehager i denne prosessen opprettholdes vil det være behov for oppgradering av bygninger/uteareal.

Salangshallen

Salangshallen ble bygd på 70 tallet og har i løpet av de to siste år gjennomgått en totalrehabilitering. I dette prosjektet er det konvertert til vannbårent anlegg for oppvarming. Salangshallen tilfredsstillers dagens krav til bygningsmessig standard og tilgjengelighet.

Salangen Kulturhus

Opprinnelig Sjøvegan samfunnshus ble bygd på 50 tallet, og ble totalrenovert på 90 tallet, og da som Salangen Regionale Kulturhus. Bygning og utearealer tilfredsstillers langt på veg dagens krav til

standard og tilgjengelighet, men ikke tilfredsstillende vedlikehold over tid medfører behov for oppgraderinger/utskiftninger.

Sjøvegan svømmehall

Svømmehallen ble bygd på 50 tallet og renovert på 90 tallet.

Ny forskrift for drift av svømmehaller medførte at svømmehallen ble stengt da den ikke tilfredstilte forskriftens krav.

Nytt rehabiliteringsprosjekt er under utførelse, og vil bli sluttført i årsskiftet 2010/2011. Nye Sjøvegan svømmehall vil tilfredsstille dagens forskriftskrav og krav til tilgjengelig så langt det lar seg gjøre i de eksisterende arealrammer.

Paviljongen

Paviljongen er i dag disponert til kontorlokaler for miljøtjenesten, og deler av bygget er leid ut til veterinærtjenesten. Det er gjennomført flere rehabiliteringsprosjekter bygningsmessig og bygget er delvis tilpasset dagens krav til tilgjengelighet.

Kommunale boliger

Største delen av den kommunale boligmassen disponeres og administreres av Salangen Boligstiftelse, og er av varierende kvalitet. Det gjennomføres løpende rehabiliteringsprosjekter og nyanlegg hvor det gjennomgående planlegges livsløpsstandard.

Kommunale veier

Kommunale veger har varierende kvalitet/standard. Det vises til eget utbedringsprogram med prioriterte tiltak.

Salangen Kommune har utarbeidet egen trafiksikkerhetsplan med prioriterte tiltak for både riksveger, fylkesveger og kommunale veger.

HANDLINGPROGRAM

Prioritering av vedlikehold, rehabilitering og utbyggingsprosjekter styres gjennom eiendomsforvaltningen og investeringsplaner/budsjett

1.6.3 Offentlig/kommunal informasjon

Kommunal informasjon gjøres først og fremst tilgjengelig via den kommunale hjemmesiden.

Talefunksjon gjør den tilgjengelig for lesesvake. Nye varlingsystemer via e post og sms innført høst 2010. Nasjonal evaluering av hjemmesiden er meget god (terningkast 6).

2 MÅL OG TILTAK

2.1 SEKTOROVERGRIPENDE MÅL OG TILTAK

2.1.1 Kommuneplanen

Salangen Kommune er i ferd med å revidere arealdelen av sin kommuneplan. Planprogram for arealdelen er vedtatt. Når arbeidet med arealdelen av Kommuneplanen er gjennomført, vil arbeidet med samfunnsdelen iverksettes. I sammenheng med handlingsplan for skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming her, forholder en seg til kommuneplanens samfunnsdel, som da kommunens overordnede plandokument.

Om Kommuneplanens samfunnsdel sier §11-2 i plan og bygningsloven blant annet:

”Kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Den skal gi retningslinjer for hvordan kommunens egne mål og strategier skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige og private”

Mål:

Det overordnede målet her, i forhold til arbeidet med revidering av Kommuneplanens samfunnsdel er at dette skal kunne bidra til at viktige mål i forhold til skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming forankres i kommunens overordnede plandokument på en slik måte at det bringer Salangensamfunnet enda nærmere det å være et trygt og godt lokalsamfunn for alle innbyggerne.

I arbeidet med revidering av Kommuneplanens samfunnsdel skal mål og strategier for å bidra til at Salangensamfunnet framstår som ”trygt og tilgjengelig” innarbeides som en naturlig del av kommuneplanens samfunnsdel. Dette på bakgrunn av tilgjengelig statistikk, samt lov og forskrift relatert til skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming.

Tiltak:

- Sikre involvering av alle samfunnsgrupper i prosessen med utarbeidelse av samfunnsdelen i kommuneplanen, spesielt med sikte på at tilgjengelig lokalkunnskap om forbedringsområder relatert til ”trygt og tilgjengelig” ivaretas i arbeidet.
- Avklare og forankre strategier for skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming i kommunen.
- Avklare hvilke spesielle tiltak som må forankres i kommuneplanens samfunnsdel, for å bidra til et mer ”trygt og tilgjengelig Salangensamfunn”.

Ansvarlig:

- Styringsgruppe og prosjektleder for arbeidet med revidering av samfunnsdelen av kommuneplanen til Salangen Kommune.

2.1.2 Kommunedelplaner/temaplaner

Salangen kommune har flere planer som helt eller delvis har status som kommunedelplaner, og som spenner over mange ulike områder og som er viktige i denne sammenhengen.

To kommunedelplaner som er vesentlige i denne sammenhengen er henholdsvis: Kommunedelplan for kultur, idrett og friluftsliv og Trafikksikkerhetsplanen. Disse må vises særlig oppmerksomhet i det oppfølgende arbeid på bakgrunn av handlingsplan for skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming. Imidlertid vil det være viktig å ivareta dette også i øvrige plansammenhenger.

Mål:

Gjennom rullering av kommunedelplaner/temaplaner sikre at mål og strategier relatert til skadeforebygging, sikkerhet og universell utforming er ivaretatt og at de jevnlig oppdateres ifht tilgjengelig kunnskap.

Tiltak:

- Etablere rutiner og praksis ifht vurdering av tiltak i lys av "trygt og tilgjengelig" når rullering av kommunedelplaner/temaplaner gjøres
- Vurdere hvilke ikke innarbeidede tiltak iht "trygt og tilgjengelig" som eventuelt skal innarbeides i kommunedelplaner/temaplaner i forbindelse med rullering av disse.
- Gjennomgå de respektive tiltakene i gjeldende kommunedelplaner/temaplaner ved rullering opp i mot målsetting om et mest mulig "trygt og tilgjengelig" lokalsamfunn.
-

Ansvarlig:

- Administrasjonssjefen, samt ansvarlig avdelingsleder avhengig av hvilken kommunedelplan/temaplan som er til behandling

2.1.3 Informasjon/kunnskapsformidling

Hovedkanalen for informasjonsarbeidet fra Salangen Kommunes side er kommunens nettsider, samt bruk av lokalmedia i ulike sammenhenger. Ulike arenaer for samhandling og kontakt for øvrig, er forankret i ulike prosesser i gjennom kommunalt prosjekt og utviklingsarbeid, samt med ulike samarbeidsparter i formell og uformell sammenheng. Interninformasjon ivaretas gjennom den administrative organiseringa av kommunen samt bruk av intranett.

Når det gjelder kunnskapsformidling skjer dette på ulike måter: Noe er forankret i kommunens opplæringsplan, den enkelte arbeidsplass, bruk av eksterne partnere og samarbeidsarenaer for øvrig. (eksempelvis Studiesenteret.no, skolesamarbeidet i skoleregion Indre Midt-Troms). Kort sagt på flere ulike måter og arenaer.

Mål:

At all offisiell informasjon fra Salangen Kommune skal være vurdert ut i fra hvorvidt det ivaretar hensynet til målsettingene i "trygt og tilgjengelig".

Ansvarlig:

- Administrasjonssjefen i samarbeid med webansvarlig i Salangen Kommune

2.1.4 Tverrsektorielt samarbeid og brukermedvirkning

BRUKERMEDVIRKNING

Mål:

Kommunen må avklare om rutiner er etablert som sikrer ulike brukergrupper medvirkning i h.h.t. sentrale føringer og forskrifter.

Tiltak:

Utarbeide en oversikt over ulike brukergrupper i kommunen og fastslå i hvilke sammenhenger disse skal være en medspiller. Slik oversikt utarbeides i løpet av 2011.

Ansvarlig:

Administrasjonen i samarbeid med brukergruppene.

2.1.6 Saksbehandlings-/planleggingsrutiner

SAKSBEHANDLING - FORHÅNSKONFERANSE

Rutiner for forhåndskonferanse er etablert jfr bestemmelsene i PBL da det er ønskelig med innspill tidligst mulig i en planprosess.

Ansvarlig:

Administrasjonen ansvarlig for organiseringen.

2.2 SEKTOR- ELLER MÅLGRUPPERETTEDE MÅL OG TILTAK

2.2.1 Sikkerhetsfremmende og skadeforebyggende tiltak

2.2.1.1 Hjem/skole/fritidsulykker

SIKKERHET FOR BARN OG UNGE

Mål:

Øke bevisstheten rundt barn og unges sikkerhet i og ved hjemmet

Tiltak:

Økt fokus på tilrettelegging av gode friområder/lekeområder.

Spesiell oppmerksomhet omkring barn og unges sikkerhet i arbeid med reguleringsplaner

Ansvarlig:

Kultursjef i forbindelse med rullering av kommunedelsplan for Idrett, kultur og friluftsliv

Frivillige lag og foreninger

Reguleringsmyndighetene (teknisk avdeling)

Barnas representant i plansaker.

ELDRESIKKERHET - BRANNSIKKERHET HOS ELDRE HJEMMEBOENDE.

Mål:

Øke brannsikkerhet og trygghet for hjemmeboende.

Tiltak:

Kartlegging av brannrisiko bør være startet i løpet av 2011.

Informere beboer kan starte så snart rutiner og sjekklister er utarbeidet.

Nødvendig opplæring og kompetanseutvikling gjennomføres så snart fagmyndighet er disponibel.

Rutinebeskrivelser og sjekklister utarbeides i løpet av 2011.

Ansvarlig:

Ansvarlig for tilrettelegging av hjelpemiddel (ergoterapeut- rehabiliteringskoordinator)

Hjemmehjelp og frivillige organisasjoner. Lokalt brannvesen. Lokal el- forsyning.

ELDRESIKKERHET - SANDSTRØING

Mål:

Hindre fallulykker.

Tiltak:

Eldre hjemmeboende får tildelt strøsand. Effektiv iverksetting er mulig da slike tiltak er gjennomført andre steder. Frist oktober 2011.

Ansvarlig:

Frivillighetssentralen, frivillige organisasjoner, andre.

SKOLE - FOREBYGGE SKADER.

Mål:

Minske faren for at skader oppstår. Stort antall barn og ungdom skader seg i skolen hvert år.

Skadevirkninger på lang sikt. Bedre avvikssystemet. Økte fokus på trafikkikkerhet.

Tiltak:

Kartlegging av skadebilder skal være gjennomført i løpet av 2012.

Rutinegjennomgang og evt. justering av avvikssystemet skal være utført i løpet av 2011.

Nødvendig opplæring i avviksrapportering gis i løpet av 2011.

Trygge og øke tilgjengeligheten på skolevei

Ansvarlig:

Skolens ledelse og ansatte. Elever. Foreldre. Kommunal organisasjon.

SKOLE - MOBBING.

Mål:

Minimalisere mobbing i skolen.

Tiltak:

Opplæringsloven § 9A3 der elevenes psykososiale miljø settes i fokus følges opp.

Gjennomgang av skolens mobbeplan.

Ansvarlig:

Rektor og skolens personale.

SKOLE - VOLD.

Mål:

Nulltoleranse av voldsbruk.

Tiltak:

Spesifisering i skolens reglement.

Ansvarlig:

Rektor, skolens personale og skolens rådsorganer.

FRITIDSULYKKER - ORGANISERT IDRETT

Mål:

Hindre at skader oppstår.

Tiltak:

Kartlegging av skadefrekvens og risiko skal være gjennomført i løpet av 2011.

Utøvere og trenere må tilføres kompetanse i løpet av 2011.

Utarbeide sjekklister som ivaretar sikkerheten må være avsluttet innen 2011.

Ansvarlig:

Idrettslag v/trenere og oppmenn. Idrettsråd. Foreldre.

2.2.1.3 Tiltak for barn og unge

TILTAK FOR BARN OG UNGE - HELSESTASJON FOR UNGDOM.

Mål:

Kommunen ønsker å bistå ungdom i en tidlig fase ved bl.a. å etablere møte- sted og tidspunkt.

Tiltak:

Utarbeide program og retningslinjer for å bedre kontakten/tilbudet til ungdom.

Etablere kontaktpunkt mot kommunen. Tiltakene bør være etablert i løpet av 2012.

Ansvarlig:

Helsesøster. Skole. Frivillige organisasjoner. Andre faggrupper.

2.2.1.4 Andre grupper/andre tiltak

ANDRE GRUPPER – PLANGRUPPEN, KOMPETANSEUTVIKLING 2 ÅRLIGE NETTVERKSSAMLINGER

Mål:

Beholde plangruppen som en ressursgruppe i utredningsarbeid, m.m.

Tiltak:

Holde gruppen samlet gjennom bl.a. nettverkssamlinger med oppstart i 2011.

Tildele plangruppa relevante oppdrag. Plangruppas sammensetning kan variere ut fra oppdrag.

Ansvarlig:

Administrasjonen pålegges å holde kontakt.

ANDRE TILTAK - AVVIKSRAPPORTERING.

Mål:

Etablere et avvikssystem som tilfredsstillter kommunens behov, jfr. forskrifter.

Kompetanseheving hos brukerne som sikrer god og korrekt registrering av avvik.

Tiltak:

Kartlegging og gjennomgang av eksisterende rutiner og system i løpet av 2011.

Opplæring og iverksetting tiltak som bringer avvikssystemet i h.h.t. forskrift i løpet av 2012.

Ansvarlig:

Administrasjonen gjennomgår og fatter vedtak om hvordan avvikssystemet skal fungere.

2.2.2 Tiltak for universell utforming/tilgjengelighet

2.2.2.1 Publikumsbygg og offentlige uteområder

UNIVERSELL UTFORMING OG TILGJENGELIGHET - OFFENTLIGE BYGG / OFFENTLIG ROM.

Mål: Foreta en kartlegging av offentlige bygg og "det åpne rom".

Tiltak:

Utarbeide oversikt i løpet av 2011.

Foreta en prioritering og fremlegge en plan for videre arbeid i løpet av 2012.

Ansvarlig:

Administrasjonen får oppdraget med videre organisering.

2.2.2.3 Trafikk og transportmidler

TRAFIKK – GANG- OG SYKKELSTIER.

Mål:

Bedre sikkerheten for syklende og gående

Tiltak:

Gjennomføring av prioriterte tiltak ihht gjeldende trafikksikkerhetsplan.

Ansvarlig:

Administrasjonen